

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce
45. ročník, 2018/2019
Školní kolo – zadání – I. kategorie

přidělené soutěžní číslo	body		
	gramatika	sloh	celkem

Jméno a příjmení:

1. Na vynechaná místa doplňte vhodná podstatná jména pojmenovávající různé zvuky. Každé užití jen jednou, neužívejte podstatná jména *zvuk* a *hluk*:

Slyšeli jsme (1) *hromu*, (2) *lesa*, (3) *potůčku*,

(4) *větru*, (5) *ptáků*, (6) *deště*,

(7) *kopyt*, (8) *motoru*.

2. Doplňte do rčení a přísloví náležité názvy oblečení či jeho částí:

Ví, kde ho tlačí.

Bližší než kabát.

Mít hluboko do

Kam vítr, tam

3. V češtině existují slova, která vznikla jako zdvojnásobení, ale v současné době už mají samostatný význam, jako například slovo *stolička* v následující větě: *Zubař mi vytrhl stoličku.* Uveďte čtyři zdvojnásobení se samostatným významem a užití je ve slovních spojeních nebo větách.

4. a) Ke slovu *příbuzný* najděte dvě synonyma (tj. slova nebo sousloví podobného významu) a dvě antonyma (tj. slova nebo sousloví opačného významu). Neuvádějte slova se zápornou *ne-*.

b) Určete, kterými větnými členy a kterými slovními druhy je slovo *příbuzný* v následujících větách:

i) *Šimpanz je člověku blíže příbuzný lidoop z čeledi hominidů.*

Větný člen:

Slovní druh:

ii) *Pavel Jasný je přece náš velice vzdálený příbuzný.*

Větný člen:

Slovní druh:

iii) *Příbuzný by se takhle chovat neměl.*

Větný člen:

Slovní druh:

iv) *O pomoc jsem poprosil příbuzného.*

Větný člen:

Slovní druh:

v) *Můj bratr se oženil se sestrou mého kamaráda, a z něho se tak stal můj příbuzný.*

Větný člen:

Slovní druh:

vi) *Včera jsem přespal u příbuzných.*

Větný člen:

Slovní druh:

5. Je zadáno souvětí:

Bambusové výrobky v poslední době zažívají doslova boom, a to zejména díky tomu, že jsou velice praktické a navíc i ekologické, neboť se vyrábějí z rychle rostoucího bambusu, což je k přírodě mnohem šetrnější než využívání urostlých stromů.

a) V zadaném souvětí podtrhněte přídavné jméno, které se v této souvislosti běžně nepoužívá, a nahraďte je slovem nebo slovním spojením vhodnějším.

b) Slovo, které jste podtrhli, vhodně užitě ve větě nebo souvětí.

c) Ze zadaného souvětí vypište cizí slovo, které plně zachovává pravopis z původního jazyka, a nahraďte ho českým slovem podobného významu (můžete použít i víceslovné spojení).

d) Ze zadaného souvětí vypište dvě slova, která vznikla spojením předložky a podstatného jména (tzv. příslovecné spřežky). Uveďte dvě další obdobně tvořená slova.

6. Na návštěvě jsme zaslechli následující sdělení: *Kdo chce čaj, je v konvici.*

a) Vysvětlete, v čem z jazykového hlediska spočívá jeho úsměvnost.

b) Do následujícího úseku textu doplňte vhodně interpunkční znaménka tak, abyste úsměvnost původní formulace odstranili. V daném textu zároveň změňte malá písmena na velká tam, kde je to potřeba.

kdo chce čaj je v konvici

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce
45. ročník, 2018/2019

Školní kolo – řešení – I. kategorie

1. Příklad řešení:

- (1) *rachot/dunění/třeskot/třesknutí*
- (2) *šumění/hučení*
- (3) *bublání/zurčení/šumění*
- (4) *vytí/hlomez/skučení/burácení*
- (5) *zpěv/švitoření/šveholení/cvrlikání*
- (6) *šustění/hučení/pleskání/šumění*
- (7) *klapání/klapot/úder*
- (8) *řev/hlomez/burácení/vytí/rachot/vrčení/předení/hřmot*

Dbejte prosím na to, aby každé slovo bylo v úkolu užito jen jednou.

Bodování: Za každé vhodně užitě slovo 0,5 bodu.

Maximálně tedy 4 body.

2. bota, košile, kapsy, plášť

Bodování: Za čtyři správně doplněná slova – 2 body, za tři správně doplněná slova – 1 bod, za dvě správně doplněná slova a méně – 0 bodů.

Maximálně tedy 2 body.

3. Příklad řešení:

šunkový chlebiček, noční stolek, panenka ze šustí, vanilkový rohlíček, rakvička se šlehačkou, vepřová panenka, školní pomůcka, žákovská knížka

Bodování: Za každé vhodně uvedené spojení nebo větu – 1 bod.

Maximálně tedy 4 body.

4. Příklad řešení:

- a) příklady synonym: *spřízněný, blízký, podobný, přízeň, člen rodiny, rodinný příslušník*;
příklady antonym: *cizí, odlišný, vzdálený*
- b) i) přívlastek + přídavné jméno; ii) přísudek (jmenná část) + podstatné jméno / zpodstatnělé přídavné jméno; iii) podmět + podstatné jméno / zpodstatnělé přídavné jméno; iv) předmět + podstatné jméno / zpodstatnělé přídavné jméno; v) přísudek (jmenná část) + podstatné jméno / zpodstatnělé přídavné jméno; vi) příslovecné určení místa + podstatné jméno / zpodstatnělé přídavné jméno

Bodování:

- a) Za dvě správně uvedená synonyma – 1 bod,
za dvě správně uvedená antonyma – 1 bod, max. tedy 2 body.
- b) Za každou správně určenou položku – 0,5 bodu, max. tedy 6 bodů.
- Maximálně tedy 8 bodů.**

5. Příklad řešení:

- a) *urostlých – vzrostlých, statných, dlouhověkových, pomalu rostoucích*
- b) *Dlouho jsem bratrance neviděla, byl to malý a hubený kluk a najednou je z něj urostlý mladík.*
- c) *boom – prudký vzestup, rozkvět, rozmach*
- d) *doslova, zejména;*
zjara, doprostředka, zrána, nazdar, potmě, nahoře

Bodování:

- a) Za nalezení slova – 1 bod; za vhodnou náhradu – 1 bod.
- b) Za vhodné užití slova ve větě nebo souvětí – 1 bod.
- c) Za nalezení vhodného slova – 1 bod; za jeho nahrazení synonymem – 1 bod.
- d) Za vypsání dvou vhodných spřežek – 1 bod;
za uvedení dvou dalších vhodných spřežek – 2 body.
- Maximálně tedy 8 bodů.**

6. Příklady řešení:

- a) Zadané sdělení evokuje, že by v obou větách mohly být stejné podmínky. Toto chápání je umožněno tím, že ve druhé větě je podmět nevyjádřený. Jejím podmětem je však podstatné jméno *čaj*, nikoli *ten, kdo čaj chce*. /

První věta svou formou evokuje vedlejší větu podmíněnou, závislou na druhé, hlavní větě. Ve skutečnosti se však o závislost mezi hlavní a vedlejší větou nejedná, jde o elipsu typu *Tomu, kdo chce čaj, oznamuji, že čaj je v konvici*.

- b) *Kdo chce čaj? Je v konvici. / Kdo chce? Čaj je v konvici. / Kdo chce, čaj je v konvici.*

Bodování:

- a) Za vhodné vysvětlení – 2 body.
- b) Za jedno vhodné řešení – 2 body.
- Maximálně tedy 4 body.**

Celkem tedy maximálně 30 bodů.

Slohový úkol hodnotíte:

A) slohovou úroveň textu, zejména:

- dodržení tématu a formy, je-li stanovena
- nápaditost a originalitu zpracování
- celkovou výstavbu a členění textu, jeho plynulost a návaznost
- vhodný výběr jazykových prostředků přiměřeně ke stylu textu – posuzujte celkový výběr prostředků lexikálních, tvaroslovných a syntaktických, funkčnost volby spisovných a nespisovných prostředků
- větnou stavbu přiměřenou stylu textu

B) jazykovou a pravopisnou správnost projevu, zejména:

- pravopisnou správnost včetně dodržování pravidel interpunkce
- znalost kodifikace ve všech jazykových plánech – v hláskoslovném, morfologickém, lexikálním i syntaktickém plánu

Bodování části **A)** 0–10 bodů.

Bodování části **B)** 0–10 bodů.